

KRONIKK

Hvis mennesket er en del av naturen, så kan vel ingenting vi gjør være galt.

Helt naturlig

KRONIKK

TORMOD VAALAND
BURKEY

Økolog og forfatter

Før jul møtte en Ap-politiker Arild Hermstad i debatt om hvorvidt vi i Norge skulle ha noen nasjonalparker hvor det ikke er tillatt med jakt og fiske. Han presset stadig Hermstad til å svare på om han så på menneskene som en del av naturen, eller som et problem å løse.

Mennesker er selvfølgelig pattedyr, som ulv og spekkhoggere, elefanter, spissmus og nakenrotter. Menneskene har blitt til og har utviklet seg gjennom den samme naturlige, verdinøytrale prosessen som alle andre arter: evolusjon, ved hjelp av naturlig utvalg og et fåtall andre prosesser som genetisk drift. Sånn sett er det ingen tvil om at menneskene teknisk sett er en «del av naturen».

Men hvis vi regner mennesker som «natur» eller «en del av naturen», så mister selve begrepet natur sitt innhold. Eller, det blir så stort at det blir ubrukelig. Sånn sett er «naturen» bare et synonym for «verden» eller «universet». I denne trivielle betydningen er «naturen» alt. Vi trenger ordet «natur» eller «naturen» mye oftere enn vi trenger «verden» eller «universet».

Hvis mennesker er en del av naturen, så mister ord som «kultur» også sin mening. Andre arter har også kultur, men folk som er opptatt av kultur snakker som regel om menneskelig kultur. Er mennesker en del av naturen, er det ikke noen forskjell på «kulturlandskapet» og «naturlandskapet». Vi kan ikke lenger skille mellom «kunstig» og «naturlig». Menneskenes artefakter blir også natur. «Produksjonsdyr» kan ikke lenger skilles fra dyr som lever fritt og vilt.

Hvis mennesker er en del av naturen så kan vel ingenting vi gjør være galt. Vi kan gjøre akkurat som vi vil, under dekke av at alt vi gjør er helt naturlig. Krig? Helt naturlig. Folkemord? Helt naturlig. Utslette andre arter? Helt naturlig for mennesker. Klimaendringer, eller å gjøre hele kloden lik Venus? Helt naturlig. Det som er «naturlig» kan vi kanskje heller ikke unngå. Det som er vår «natur» kan vi kanskje ikke noe for, og vi kan kanskje ikke kontrollere det? Det ser på mange måter ut til at menneskeheten ikke formår å regulere sin adferd eller sin fremferd.

Menneskenes habitater, bebyggelse og infrastruktur blir også «natur». Bykjerne og jernbanegård? Natur. Kjernekraftverk? Natur. Oljeplattformer og raffinier? Natur. Det er blitt populisme å klage over vindkraftverk som ødelegger natur, men det gir jo ikke mening når mennesket og alle dets avatarer regnes som naturlig. Fæle hyttefelt? Natur. Kloakk rett i fjorden? Oppdrettsanlegg? Natur... Palmeoljeplantasjer og annet jordbruk? Natur. Om

Klimaendringer, eller å gjøre hele kloden lik Venus? Helt naturlig.

Foto: Håkon Mosvold Larsen/NTB

vi fortrenger orangutanger, elefanter, eller spekkhuggere så gjør jo ikke det noenting, for alt vi gjør er jo bare naturlig.

Ap-politikeren gjentok også stadig at det var menneskenes jakt og fiske som hadde skapt naturrikdommen. Dette er noe vi ofte hører fra bygdefolk. «Det er jo vi som har skapt dette mangfoldet», sier de. Mennesker trengs ikke til å «forvalte» naturen eller andre arter. Det eneste som trengs er at vi lar dem være i fred. Såfremt vi ikke allerede har gjort så stor skade, for eksempel på klimasystemet, at vi nå må gripe inn aktivt for å reversere tidligere skade.

Livet og mangfoldet er ikke blitt til pga jakt eller landbruk, det er der til tross for jakt og landbruk. De som tror menneskene spiller en viktig eller positiv rolle, hvordan tror de disse artene klarte seg før det var mennesker? Homo sapiens har bare eksistert i 200.000 år, og mesteparten av den tiden bare i Afrika. Litt av grunnen til at dyrelivet i Afrika lenge klarte seg relativt bra er at de har hatt lenger tid på seg til å venne seg til denne nye arten, og det fra en tid hvor menneskene hadde

enkel teknologi og var relativt få.

Der mennesker «må» gripe inn er det i et spedt forsøk på å demme opp for feil som andre mennesker har gjort.

Om det er noe spesielt med menneskeheten, så må det være vår evne til å utrydde alt liv på jorden. Eller i litt mindre skala, å utslette et utall andre livsformer, og desimere biosfærens mangfold. Ulikt andre arter opererer vi på stor romlig skala, og er så alttende, at vi ikke umiddelbart reguleres når vi overbeskatter andre arter. I den antropocene tidsalder, er mennesker mer en miljøbetingelse som andre arter begrenses av enn en del av det samme miljøet.

Menneskene er da bare som asteroiden som utryddet dinosaurerne og 3/4 av plante- og dyreartene på jorden for 65 millioner år siden. Naturlige fenomener kan jo ikke klandres. Det er bare naturens gang. Alt menneskene gjør er nå bare naturlig, og det kan jo umulig være galt.

For meg er det ikke slik. Når jeg oppsøker naturen, prøver jeg så godt jeg kan å komme meg bort fra menneskene, deres avatarer og deres etterlatenskaper. Det menneskene gjør mot andre arter, mot naturen, og med klimaet, er ikke naturlig. Å støte på en jeger og hunden hans er det verste som kan skje når man oppsøker naturen.

Jeg leter land og strand rundt etter

dyr som jegerne ikke har drept og menneskelig infrastruktur ikke har fortrengt. En tur i en nasjonalpark blir ødelagt om jeg ser sau, som en tur i terrenget blir ødelagt av å høre snescootere eller se sporene deres. Jeg prøver å komme meg bort fra by, veier, menneskenes larm og eim.

Hvorfor skal noen få drepe det som andre leter hele livet etter å få oppleve? Av terrestriske pattedyr er rundt 99 prosent av global biomasse nå mennesker og deres husdyr, mens bare 1 prosent er ville dyr. Når det gjelder fugler er mer enn 70 prosent av global biomasse høns og andre produksjonsdyr.

Med menneskeskapt klimaendringer, og forringet natur overalt, kan det være vi aldri igjen får oppleve noe naturlig.

I tillegg til å gi fugl, fisk og pattedyr et fristed, ville nasjonalparker uten jakt og fiske i større grad kunne fungere som noe vi mangler i Norge: referanserområder. Referanseområder er nødvendige for at vi, og forskningen, skal ha noe å sammenligne med, et sted som kan gi oss en indikasjon på hva som er forandret og hvordan ting kunne ha vært om vi ikke hadde jakt og fiske absolutt overalt. Et sted som fungerer som et sammenligningsgrunnlag når vi lurar på hva all vår fremferd har ført til, på hvordan vi har ødelagt verden.

Hvorfor skal noen få drepe det som andre leter hele livet etter å få oppleve?